

Ze vroeg zich af of de kreeftjes een significante voorkeur hadden voor een bepaald soort slakkenhuisje en daartoe had ze de diertjes uit hun huisjes getrokken. De arme beestjes struikelden in paniek over de bodem van de emmers en staken hun kale, weke onderlijf overal in waar het in paste. Wat kon hun het schelen.

Salomé Bentinck is sinds een jaar bouwdirecteur voor de binnenstadsprojecten van de UvA – waaronder de veelbesproken 'megabibliotheek' op het Binnengasthuisterrein. 'Het Service- en Informatiecentrum daar van wijlen Theo Bosch heeft door zijn ovale vorm een autistische uitstraling.'

Als alles met je nota mis is (en dat is bij de meeste mensen zo) kom je in totaal aan een boete van vierhonderddertig gulden. Dat zijn toch zeker drieënveertig knappe junken-fietsjes.

E-mail uit Amerika

SEBAS FABER

Vroeger dacht ik dat grote mensen zich ook vanzelf volwassen voelden. Nu weet ik beter: ik word volgende maand 31 en die leeftijd zit me zo ruim als een drie maten te groot pak – m'n hoofd steekt net boven de schoudevulling uit, m'n handen verdrinken in de mouwen. Over de dertig, ik? Belachelijk. Maar gek genoeg ben ik de enige in mijn omgeving die er zo over denkt. Zo gaat dat dus kennelijk: dat je ouder wordt merk je meer aan de mensen om je heen dan aan jezelf. Zoals je alleen beseft dat de trein vooruitgaat als het landschap zich in tegenovergestelde richting begint te bewegen, zo meet ik mijn eigen ouderdom aan het feit dat je jongeren steeds jonger ziet worden. Op het moment dat ik dit schrijf, word ik weer eens goed op mijn nummer gewezen. Daar zijn ze, vorige week vers binnengekomen: de nieuwe lichting eerstejaars. Hun geboortjaar is onvoorstelbaar recent: 1982. Daar kan ik met mijn hoofd niet bij.

Deze kinderen zijn opgegroeid in de jaren negentig. Ze kunnen zich geen wereld herinneren zonder MTV, afstandsbediening, verenigd Duitsland of internet. Dit is de generatie van draadloze druktelefoons, voor wie de etymologie van 'een nummer draaien' waarschijnlijk even vreemd is als die van 'op de valreep' voor mij. Mijn neiging is groot om ze alleen al daarom als hopeloos naïef te beschouwen. Reddeloos verloren, eigenlijk. Niet per se omdat ze twaalf jaar minder dan ik op aarde hebben rondgelopen, maar om wat ze *gemist* hebben: de neutronenbom, platenspelers, Jimmy Carter, de dood van John Lennon. En toch – god weet waar ze het vandaan hebben – zijn dit aardige, verstandige en interessante kinderen.

Voor zover ik kan zien, is het ze vreemd te moede, deze achttienjarigen. Ze zeggen *very excited* te zijn, maar helemaal vertrouwen doen ze het niet. Na een jaar van koortsachtige sollicitaties, zenuwslopen-

de selecties en een hele serie van Cito-achtige toetsen – zelfs in het onderwijs geldt de wet van vraag en aanbod, van *winner*s en *loser*s – mogen ze beginnen aan de meest intense vier jaar van hun jonge bestaan. Oberlin is een klein, prestigieus *four-year residential college*, wat betekent dat in principe alle studenten hun hele studie lang op de campus wonen. Dit is ruraal Ohio, maar de studenten komen van overal: New York of een gehucht in Wisconsin; China, India of Portugal. Van de ene op de andere dag wonen al die mensen samen, vierentwintig uur per dag, zeven dagen per week. Hier worden ze onderworpen aan een intensief regime van colleges, sport, muziek, kunst – de Amerikaanse universiteit werkt veel in de breedte – en een goede dosis seks en drugs. De atmosfeer is die van een permanent zomerkamp. Wat ontwikkeling aangaat is dit een snelkookpan; na vier jaar hier zijn ze onherkenbaar. (Geen wonder dat de

gemiddelde Amerikaan zich zo diep verbonden voelt met zijn *alma mater*, een trouw die zich uit in levenslange achterruitstickers, T-shirtlogo's en financiële giften, tot een erfenis toe.) Als dertig jaar jonge vader word ik er bijna een beetje jaloers van. Ik besef dat ik ergens tussen mijn twintigste en dertigste mijn onbevangenheid heb verloren. Toen ik zelf op mijn achttiende voor mijn eindexamen slaagde, bedacht ik met een meelijdende blik op mijn leraren hoe erg het wel niet moest zijn om te zien hoe al die jonge mensen je voorbijschieten, het leven in, terwijl jij *sur place* voor hetzelfde schoolbord blijft staan en het krijtstof zich in je steeds diepere rimpels nestelt. En toch, toch heeft het iets heel erg moois om die razendsnel veranderende wezens op weg te helpen, bij te sturen en tenslotte in hun eentje richting horizon te zien vertrekken.

...nemen. Bijt lope. Dat moet ook met een steunkous. Hij mag echter niet nat worden.

'Naast de balie heb ik mijn werktafeltje, zelf gemaakt.'

E-mail uit Amerika

SEBAS FABER

Het ergste moment is als hij begrijpt dat ik wegga, alleen, zonder hem. Dat ik hem achterlaat bij de oppas. Een uitdrukking van wanhoop trekt over zijn gezicht, hij strekt zijn handen naar me uit, en hij begint ontroostbaar te huilen. Geen verdriet is hartverscheurender dan dat van een anderhalfjarige. Om op dat moment stoupijns de deur uit te lopen, ga daar maar eens aan staan. En toch doe ik het, elke dinsdag- en donderdagochtend. Ik heb geen keus. De crèche is de komende twee maanden nog vol, mijn vrouw en ik werken allebei. Dus rijd ik vloekend terug. Klotebaan, rotleven, verrekte maatschappij waarin je in een voortdurende, wurgende *double bind* zit tussen je werk en je gezin.

Maar dit – besef ik als ik later, wat kalmer, achter mijn bureau zit – is een normale en voorspelbare reactie op een normaal en voorspelbaar dilemma. Alle begin is moeilijk, en mijn vrouw en ik zijn dubbele beginners, in het ouderschap en in de professie. En toch, toch is er iets mis met dit alles. Maar wat precies?

Om te beginnen de werkdruk. De Amerikaanse privéuniversiteit is in veel opzichten een heel aardige werkomgeving – aan geld geen gebrek, leergierige jongeren, mooie omgeving. Maar veel tijd om daarbij stil te staan is er niet. Wij docenten vergen

het onmogelijke van onze studenten, die na een paar weken dan ook uitputtingsverschijnselen beginnen te vertonen. De instelling vergt op haar beurt het onmogelijke van ons. De colleges en vergaderingen belopen op zichzelf makkelijk veertig uur per week; daar bovenop is er, onontkoombaar, de verplichting tot onderzoek. Hier op Oberlin College is het niet zo extreem als elders, maar het principe blijft *publish or perish*, publiceer of crepeer.

Hoeveel je precies moet schrijven om niet na vijf jaar te worden ontslagen is onduidelijk. Maar omdat je het zekere voor het onzekere wilt nemen – tenslotte is het niet alleen jouw toekomst maar ook die van je gezin – doe je er waar je kan een schepje bovenop. Wanneer? In de vroege ochtend, late avond, het weekend en de zomervakantie.

Hoe krijgt dit vak iemand zo gek om zo'n groot deel van zijn bestaan eraan op te offeren? Waar haalt een mens de motivatie vandaan?

Dat gaat heel gemeen en subtiel. Het begint met een jarenlange hersenspoeling. Tijdens je doctoraal, en vooral tijdens je promotie, overtuig je jezelf van het feit dat je werk het enige is dat je echt genot verschaft. (In werkelijkheid heb je, uit tijd- en slaapnood, alle andere bronnen van genot geëlimineerd.) En dan is er de ambitie, die vervloeking. In Nederland is ambitie nog iets waarvoor je je schaamt, dat

je probeert te verbergen. Hier in de VS gaat dat heel anders. Zoals bekend, loopt de maatschappelijke motor hier voornamelijk op hebzucht en geldingsdrang. Competitie, vindt men, is gezond en wordt waar mogelijk aangewakkerd. Geen supermarkt of er hangt een foto van de *employee of the week*. Een hotel hier om de hoek heeft een prominente parkeerplek ingeruimd voor de vlijtigste werknemer. En hier aan de universiteit is het niet veel anders. Elk jaar is er een pot geld om de salarissen te verhogen, maar de verdeling van de buit is per definitie ongelijk.

Hoeveel opslag je precies krijgt, hangt direct af van je prestaties. In de praktijk betekent dit dat ik geld verdien met elk artikel dat ik publiceer – beter gezegd, met elk artikel waarmee ik mijn collega's de loef afsteek. Probeer dan je ambitie maar eens in te tomen. Het resultaat is een ware *survival of the fittest*. Wie niet tegen dit bestaan is opgewassen, stort uitgeput in de berm.

Elke zomer, als we in Nederland zijn, verbaast het me weer hoeveel tijd mensen hebben om aardige dingen met hun leven te doen. Dit beeld is natuurlijk ietwat vertekend: emigrant die ik ben, associeer ik mijn persoonlijk gemis met mijn verloren vaderland. In werkelijkheid is het waarschijnlijk inmiddels niet veel beter. En als het al beter is, dan is het dat vrees ik niet lang meer.

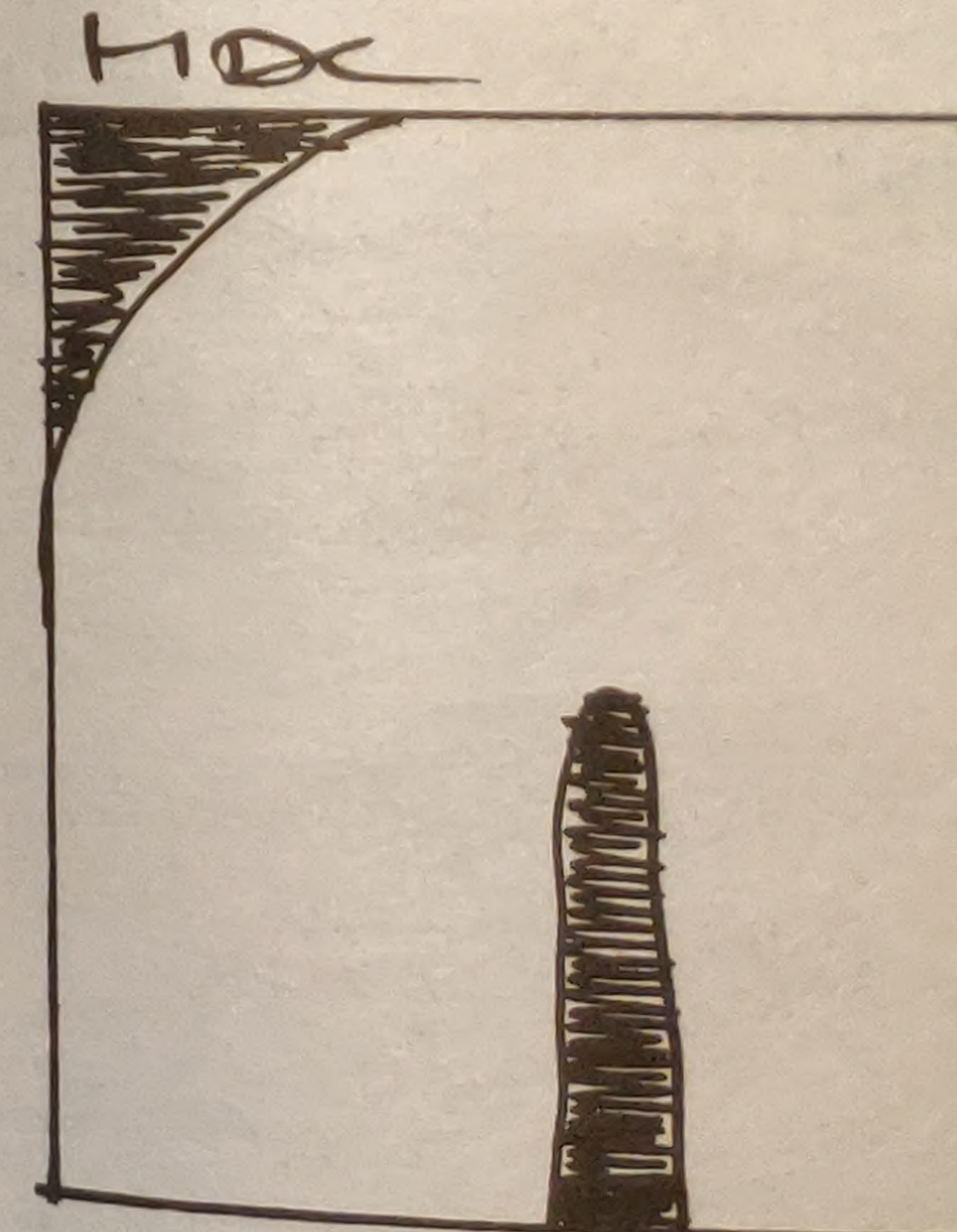
voor 'strijkijzer'. Op liefst zes punten eist de UvA rectificatie van het blad. En dan te bedenken dat *Ons Amsterdam* niet eens een rubriek voor ingezonden brieven heeft. Helaas zit de UvA er deels naast. Volgens de universiteit heeft gemeente-onderzoek uitgewezen dat er geen alternatieve bouwlocatie in de binnenstad voorhanden is. Dat klopt niet: volgens de gemeente kan de UB namelijk best terecht op het Rembrandtplein. Afgezien daarvan was de gemeente nog op zoek toen de boze brief bij *Ons Amsterdam* op de deurmat kwakte. Sub Rosa stelt voor dat de UvA eerst maar eens haar eigen rectificatie rectificeert.

GEEN EENHEIDSWORST

De opheffing van de kantine van theaterwetenschap is van de baan. Ben en Henny, die de kantine beheren, moesten weg omdat zij niet van Smaa-catering zijn. Studenten boos, want broodjes voor een gulden krijg je niet bij Smaa. 'De faculteit Geesteswetenschappen wilde er eenheidsworst van maken, terwijl wij voor de UvA goedkoper zijn,' aldus Henny. Ben: 'De studenten hebben vierhonderd handtekeningen verzameld, en nu mag de kantine blijven.' 'Het is gewoon een hartstikke uniek stekkie,' zegt Henny.

tekst waren nog niet mogelijk. konden studenten en medewerkers gemeene UvA-agenda raadplegen meer gedeelten van de algemene gids. Aangezien vrijwel niemand over een internetverbinding beschik werden er zuilen met pc's neergezet letterenfaculteit (nu Geesteswetenschappen) en bij PSCW (nu Maatschappij Gedragwetenschappen). In 1995 kw ook de eerste echte webpagina. Deze stond nog voornamelijk uit links naa gopher-site, maar UvAweb-1 was ge

In 1996 ging de Groep Institution Ontwikkeling – zeg maar de reclame ling van de UvA – zich met het proje moeien. Voor UvAweb-2 werden oo faculteiten bij het project betrokken

E-mail uit Amerika

SEBAS FABER

Ik heb al zes jaar niet gestemd, dus wie ben ik om het de Amerikanen te verwijten dat ze hun democratie niet serieus nemen? Bovendien is mijn onthouding relatief meer laakbaar. Mijn Nederlandse stem is per slot van rekening veel meer waard. Vergeleken met de VS zijn Nederlandse verkiezingen een knusse bedoeining; hier is de kiezer er een van de tweehonderdvijftig miljoen. Geen wonder dat de helft niet eens de moeite neemt. Misschien is dit land gewoon te groot om goed te kunnen functioneren. Of beter gezegd: juist omdat het zo groot is, functioneert alles veel te goed – die campagnes en debatten bijvoorbeeld, tot op het kleinste detail georkestreerd. Allebei, Bush en Gore, zijn ze te schijterig om iets aan het toeval over te laten. Ik schrijf dit stukje een week voor de verkiezingen; als het verschijnt is de winnaar al bekend. Dat plaatst me in een gekke positie. Dat ik toevallig in Amerika woon, betekent niet dat ik meer van de politiek hier weet dan de gemiddelde Amsterdam-

mer – integendeel bijna, want jullie krijgen daar beter nieuws dan ik. Dat jullie daarbij ook nog eens een uitslag kennen waar ik nog naar moet raden, maakt de strijd alleen maar ongelijker. En toch gaat dit stukje over de verkiezingen. Waarom? Misschien omdat ik met de gevolgen moet leven. Bush als president, ik moet er niet aan denken. Zelf geloof ik, hoop ik, dat Gore gaat winnen. Maar ik ben een van de weinigen en de peilingen geven me ongelijk. (Sinds ik zelf een keer ben opgebeld en uitgehoord door zo'n Amerikaanse collega van Maurice de Hondt, geloof ik al die percentages niet meer. Ik verzekerde hem dat ik hier geen stemrecht heb, maar dat kon hem weinig schelen en hij begon stug zijn twintig minuten aan vragen af te ratelen. De helft van mijn antwoorden was gebaseerd op niks, de andere helft half gelogen om die knul aan de andere kant van de lijn op zijn nummer te zetten. En volgens mij gaat dat met iedereen die ze ondervragen zo.) Maar afgezien van het feit dat ik niet mag

stemmen, is de politiek bijzonder vermakelijk. Het aardige van dit land is dat je je er als redelijk links georiënteerd mens ongeloflijk radicaal en gewaagd kan voelen. Er zijn echte vijanden, lieden die zo ongelooflijk conservatief, zo belachelijk onbuigzaam zijn dat ze elke keer weer je bloed doen koken – of je in lachen doen uitbarsten. In die zin is de Amerikaanse politiek opwindend, springlevend en kerngezond. Het is makkelijk om te klagen dat de Amerikaanse democratie niet functioneert omdat de helft van de kiezers thuisblijft en de andere helft stemt op basis van oppervlakkige reclamefilmmpjes en een vaag beeld van de uitstraling van de kandidaat. Maar tegelijk is het onvoorstelbaar hoeveel mensen de politiek hier mobiliseert. Hoeveel mensen, links en rechts, vinden dat de 'issues' – onderwijs, abortus, ziektekostenverzekering, milieu – belangrijk genoeg zijn om de straat op te gaan, stemmen te werven, brieven te schrijven en geld te geven aan de politicus die hun ideeën verdedigt.

Waar in Nederland saai consensus overheerst, woedt er hier nog felle strijd. Natuurlijk, de groeiende behoefte aan geld van politici maakt dat de strijd lustigheid wordt overdreven, en niets trekt zoveel cheques en stemmen als doemscenario's, hoe belachelijk ook (het idee bijvoorbeeld dat de 'morele waarden' hier gevaar lopen: dit is het meest morele land van het Westen). En natuurlijk, het is een circus waarin elk woord en elk gebaar is bedacht door media-adviseurs en zorgvuldig ingestudeerd. Maar het stemvolk is niet zo dom als de kandidaten en de media denken. Dat geldt volgens mij vooral voor de jongeren, die zijn opgegroeid in een mediacultuur en daar dwars doorheen kijken. Twee jaar geleden besloten de Amerikanen dat het seksleven van hun president hun geen zier kon schelen. Als dat niet was gebeurd, had Bush, met zijn duistere cocaïne- en drankverleden, het nu nooit zo ver geschopt. Er is, kortom, hoop.

WELKE
POSTE
VAN DE
KRC
WAS ER
VERBO
DEN

prikkertjes en stukken gloeiende steen.'
Over veertig jaar zal het wel weer heel aandoenlijk geworden zijn. Net als foto's van 'zelf een bar op zolder maken'.

'Oorspronkelijk wilde ik archeoloog worden maar mijn vader was tegen. Hij wilde dat ik zijn winkel in sport- en kampeertikelen zou voortzetten.'

ook studenten naar andere universiteiten overlopen. Verzuiling of niet.

E-mail uit Amerika

SEBAS FABER

Waarom plonzen Amerikaanse drollen hier direct in een volle pot met water terwijl ze in de meeste Hollandse huishoudens eerst keurig op een platformpje landen? Waarom hangt er in een Nederlandse wc steevast een verjaardagskalender? Waarom laten Amerikanen de deur open als er niemand op de pot zit terwijl wij hem juist graag dichtdoen? God mag het weten, verschillen moeten er zijn. De vraag is natuurlijk of dit soort details ook iets diepers zegt over wat Nederlanders van Amerikanen onderscheidt. Is dit volk rein of lijdt het aan een collectief soort smetvrees? Hebben wij Hollanders een gezonde, open verhouding met onze eigen uitwerpselen of juist een ziekelijke fascinatie? Enfin, typisch negentiende-eeuws gezeur waar we, aan het begin van de eenentwintigste, al lang geen boodschap meer aan hebben. Of wel? Amerikanen, schreef Robert Samuelson tien dagen geleden in *Newsweek*, zijn er al tweehonderd jaar vast van overtuigd dat alle mensen gelijk zijn en niemand beter is dan iemand anders; 'many features of national character', schrijft hij, 'are virtual-

ly indestructible'. Wat een chauvinistisch geouwehoer, zei ik tegen mezelf toen ik dit las. Het is opvallend hoe zelfgenoegzaam mensen worden als ze proberen hun eigen volk te definiëren (daar kunnen Nederlanders trouwens ook wat van). Wie durft er in deze globaliserende tijden nog te beweren dat er zoiets als een nationale identiteit bestaat – laat staan een die al eeuwen lang dezelfde is? Maar verdomd, toch zit er iets in. Samuelson herlas Alexis de Tocqueville's reisverslag uit 1830, en was verbaasd hoeveel van zijn conclusies toen – over het Amerikaanse materialisme, bijvoorbeeld, of hun oeverloze ambitie en ongeduld in het verwezenlijken daarvan – in 2001 nog geldig lijken. Zelf had ik een gelijksoortige ervaring toen ik las wat Johan Huizinga in de jaren dertig over Amerika schreef, of de Cubaanse schrijver José Martí veertig jaar eerder. Eigenlijk, blijkt, is er maar heel weinig veranderd. Er is dus kennelijk inderdaad zoiets als een onmiskenbaar Amerikaanse cultuur die industriële, seksuele en technologische

revoluties heelhuids heeft doorstaan. Een manier van spreken, zich kleden en met elkaar omgaan; een manier van denken, werken en leven. Een stel Spanjaarden op bezoek hier was stomverbaasd over de deemoedige houding van hun medepassagiers toen het vliegtuig waarin ze zaten, na uren talmen op de baan met een onduidelijk technisch mankement, gewoon weer terug naar de terminal reed. 'Ze zaten daar maar, rustig te lezen, alsof er niets aan de hand was, volledig vertrouwend op een goede afloop. In Spanje had niemand dat gepikt.' Ze hadden gelijk, zo gaat dat hier, alles ordelijk en gesmeerd. Zelf merk ik dat soort dingen niet eens meer. Maar dat komt misschien omdat de Amerikaanse manier van leven nu ook de mijne is geworden. Toen ik zes jaar geleden naar dit land verhuisde, wist ik al precies hoe ze waren, de Amerikanen. Oppervlakkig, overdreven, naïef, luidruchtig en dik. Na zes jaar zijn die vooroordelen een voor een gesneuveld. Daar ben ik eerlijk gezegd wel een beetje trots op, vooral omdat ik genoeg mensen

ken die hier nog veel langer wonen dan ik en die zich bitter blijven verschansen in hun Europese superioriteitscomplex. Maar toch is het af en toe pijnlijk te merken hoezeer ik me heb aangepast. Naarmate mijn Engels accentlozer wordt, krijgen mijn Nederlandse klinkers en erren een onmiskenbaar Angelsaksische rubber-smaak. En dat is nog maar het begin. De hele manier waarop ik omga met mensen is veranderd. Vertelt iemand me iets positiefs, dan zeg ik in het Engels obligaat *Great! Cool! That's so nice!* Op zich is daar niets mis mee; het probleem is dat ik niet meer weet hoe je op zo'n moment in het Nederlands reageert. Wauw? Te gek? Ik hoor het mezelf zeggen en mijn tenen krommen van schaamte. Mijn verhouding met de VS lijkt nog het meest op een huwelijk: een reeks van concessies en compromissen waarvan je achteraf niet meer kunt vaststellen of ze vrijwillig of gedwongen zijn geweest. Zoals een boom vanzelf naar het licht groeit, zo is mijn eigen ontwikkeling de laatste zes jaar bepaald door het feit dat ik in Amerika woon. Meestal is dat besef deprimerend, maar heel af en toe ben ik er eigenlijk wel blij om.

'Aan het eind van mijn eerste studering ik naar Berkeley, een universiteit in Californië. Daar heb ik toen een contact had met mensen uit andere richtingen. Daardoor keek ik naar een andere bril naar je eigen studie ik terugkwam in Nederland, mis heel erg.'

Aan het woord is Sandra Geis. De studente arbeids- en organisatiepsychologie begon in 1997 met het geven van lezingen over allerlei onderwerpen. Haar eenmansbedrijfje noemt ze 'Sandra Geis & Partners'.

Ik snap niet wat mensen tegen ouderdom hebben, want afgezien van de dreigende haaruitval vind ik het tot nu toe allemaal prachtig. Of het moet zijn dat ik mezelf nog voor kan houden dat ik elk jaar een beetje wijzer word. Maar zelfs als dat een illusie blijkt, is er een bepaald soort rust en rijkdom die lijkt toe te nemen naarmate de tijd verstrijkt. Met excuses voor de Oprah Winfrey-achtige sentimentaliteit van deze gedachten – zo zie je maar, als je hier lang genoeg woont, tast deze cultuur je tot in je botten aan. Hoewel, het kan ook zijn dat ik het niet over ouderdom heb, maar over heel iets anders: *ouderschap*. Het aardige van vader worden is dat je je kindertijd opnieuw kan beleven, maar nu zonder de angst en onzekerheid van de eerste keer. Je bent als het ware al binnen en mag nog een keer meedoen voor spek en bonen. Hoewel de wereld niet per se minder bedreigend is, zijn de bedreigingen makkelijker te beheersen. Ik zou liegen als ik zei dat ik geen plezier beleef aan mijn anderhalf jaar oude zoontje, maar jaloers op hem ben ik niet bepaald. Met mijn achttien- en twintigjarige studenten is dat anders. Ook met hen is het een genot om ze zich te zien ontwikkelen, en er schuilt iets heel erg moois in het

E-mail uit Amerika

SEBAS FABER

weidse uitzicht van hun leven, waarin alle wegen nog open en onbegaan zijn. Maar zij maken me wel een beetje jaloers. Het is bijna een soort van competitie. Af en toe moet ik mezelf ervan overtuigen dat ik toch echt wel iets leuks heb gedaan met mijn leven.

Vanwaar opeens die twijfel? Kennelijk ben ik op een punt beland waarop de keuzen die ik maak steeds onherroepelijker worden. Of beter gezegd: ik besef steeds meer dat ik voortdurend keuzen maak en dat die de rest van mijn leven bepalen. Als achttienjarige doe je eigenlijk maar wat, je drijft mee op de stroom, en veel maakt het niet uit. Je hebt tenslotte tijd te over, en alle zetten kunnen worden teruggedraaid. Meer dan het leven zelf is het een soort van generale repetitie.

Dat gevoel ben ik kwijtgeraakt. Mijn bestaan is eindig geworden. En terugblikkend blijkt dat ik wel degelijk definitieve keuzen heb gemaakt, de afgelopen dertig jaar, al was ik me er op het moment zelf

niet van bewust. Ik heb er blijkbaar voor gekozen om in Amerika te promoveren, er te blijven wonen, en me aan te passen. Of dat goed of slecht is geweest weet ik niet, maar één ding is zeker: het heeft me veranderd. De vraag is nu of ik in die richting wil blijven veranderen, en of ik daar controle over heb.

De mensen met wie ik twee jaar geleden in Californië promoveerde wonen nu in Colorado, Washington, Wisconsin, en god mag weten waar nog meer. Als vallende herfstblaadjes zijn we door dit gigantische land geblazen op de machtige wind van de arbeidsmarkt. Zo gaat dat hier: je woont waar je werk is. En aangezien de universitaire banen niet voor het oprapen liggen, kun je niet al te kieskeurig zijn. Als brave emigrant heb ik die Amerikaanse denkwijze tot de mijne gemaakt en woon ik, eens een onverschrokken Amsterdammer, al anderhalf jaar in een dorp ter grootte van Dwingelo in het Amerikaanse equivalent van

Overijssel. Was ik in Nederland gebleven dan had ik Amsterdam nooit verlaten – het hele idee komt me nog steeds belachelijk voor – maar hier lijkt het niet meer dan normaal.

Het probleem is dit: je bent waar je woont, en mijn vrouw en ik beginnen ons af te vragen of we eigenlijk wel dorpsmensen willen zijn. We hebben heimwee naar de stad, en tegelijk zijn we bang dat we haar al te veel ontwend zijn. Als we een keer een weekend in Chicago of New York zijn, kijken we onze ogen uit – boekwinkels, cafés, de metro, het kan niet op. Wat ons vooral fascineert zijn de mensen: in een dorp van tienduizend inwoners vergeet je hoe verschillend ze kunnen zijn, de taxi-chauffeurs, de zakenmannen, de bedelaars en de gekken. Tegelijk krijgen we ook iets schuws over ons, de typische schrikachtigheid van de provinciaal, verdwaald en verdwaasd in de metropool. Eenmaal terug in ons huisje hier beginnen we te dagdromen. Van baan veranderen, naar de Oost- of Westkust verhuizen, goede feta en wijn kunnen kopen, eindelijk weer volledig mens worden. Valse hoop, natuurlijk, want zelfs als we werk vonden in, zeg, New York, dan is het nog maar de vraag of we er ook kunnen wonen.

sen' manager rond.
drinkt koffie, ik we
verder doet,' zegt E
'We wisten eigen
weg moesten uit de
stemmingsplan sta
op die plek. Toch
nen uitstellen. Er n
plaats voor ons wo
Zeeburgerdijk wor
afgegraven omdat
Op de nieuwe loka
dit opzicht beter g

Sinds Bush het Witte Huis bewoont, heeft het Amerikaanse presidentschap een eigenaardig Nederlands trekje gekregen: een obsessie met gematigdheid. Na de alomgelaakte uitwassen van het tijdperk-Clinton, nemen Bush en de zijnen een ingetogenheid in acht die Wim Kok niet zou mistaan. De sobere Colin Powell heeft zijn ambassadeurs al laten weten dat hij van luxe niet gediend is: zelfs op officieel bezoek neemt hij genoegen met een hamburger en een kamer in Holiday Inn. In Washington is het niet veel anders. Onder Bill waren de ramen van het Oval Office vaak tot diep in de nacht verlicht en doolde de president door de gangen van zijn residentie op zoek naar iemand om een kaartje mee te leggen. Nu gaan omstipt halftien de lampen uit. In huize Bush is er geen plek voor drankgelagen, sexy stagiaires of een late hamburgerhap. De nacht is er om te slapen. Want lezen, dat is inmiddels wel duidelijk, doet onze W. ook niet bijster veel. Zoals Kok zich op de fiets naar zijn werk begeeft, zo zou Bush, als het aan hem lag, graag zijn paard bij het portaal parkeren. Dat hele Washington moet hem sowieso

E-mail uit Amerika

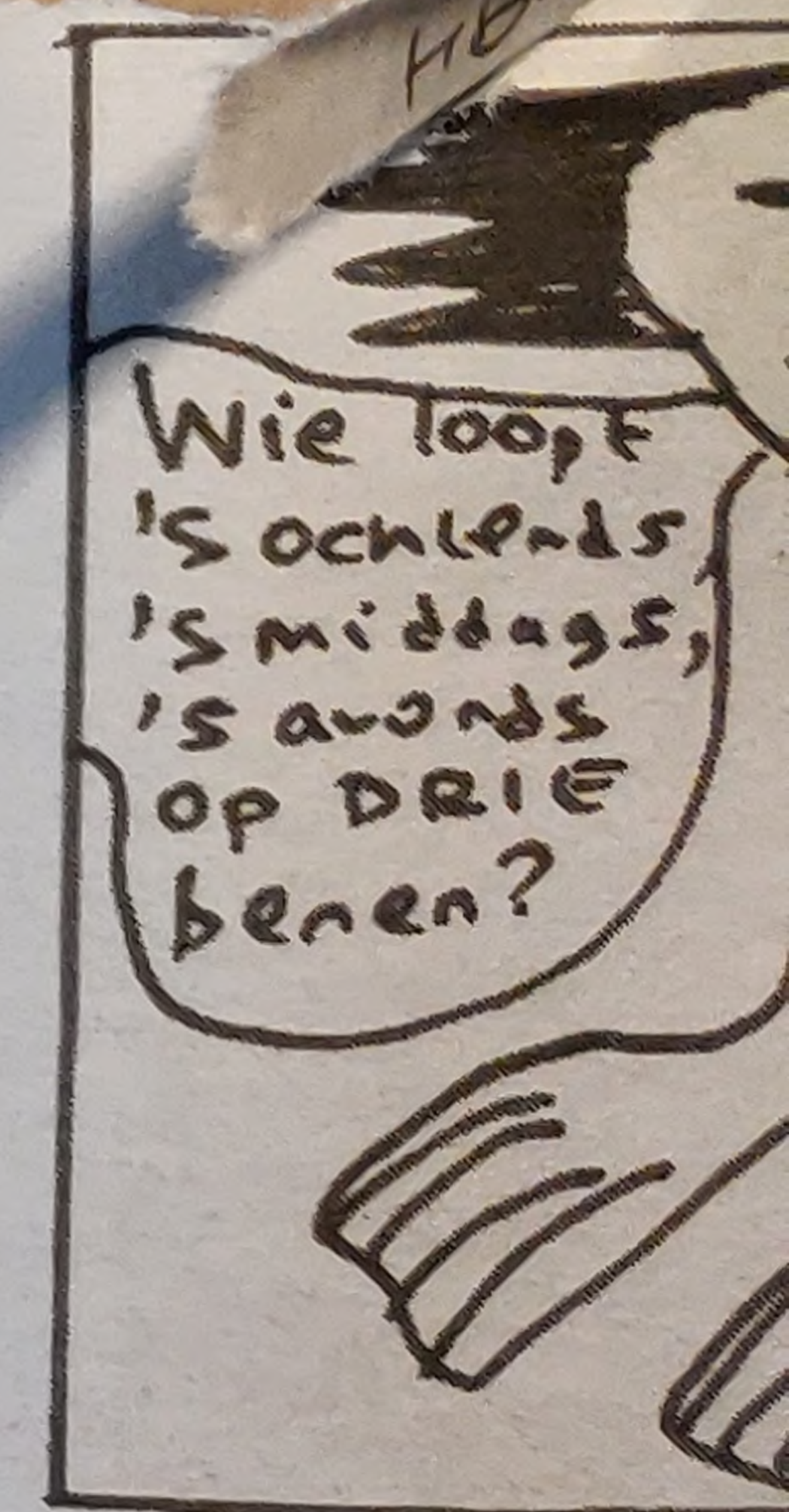
SEBAS FABER

nogal tegenstaan. Hoeveel liever zou hij zijn natie besturen vanaf zijn landelijke ranch in Texas! Dat, tenminste, is het imago dat deze man hard probeert uit te stralen. Bush is niet de typische telg van de rijke Amerikaanse olieadel, maar gewoon een simpele boerenjongen met een gezond wantrouwen tegen alle vormen van intelligentie die hemzelf niet zijn toebedeeld. Tijdens zijn campagne droeg hij waar hij kon een cowboyhoed. Rustdagen bracht hij door op zijn boerderij, waar hij collega's, assistenten en kandidaat-ministers liefst leunend over een hek te woord stond. 'Wat vindt u van de crisis in het Midden-Oosten?' vraagt een adviseur. 'Tja, wat zal ik zeggen,' antwoordt boer Bush. 'Het gras kan wel wat regen gebruiken, denk je niet? En oude Berta is weer tochtig.' In de spannende weken na de verkiezingen berichtten de Amerikaanse media stevast

dat de gouverneur zich tussen de vergaderingen door bezig hield met het schoonhouden van zijn erf – *Bush clearing brush*, zei het onderschrift. Zo liet Reagan zich graag als houthakker fotograferen. In feite laat natuurlijk niemand zich door die komedies in de maling nemen – het is een beetje alsof je Lodewijk de Veertiende zijn eigen heg ziet snoeien in Versailles. En toch lijkt dit soort populisme onvermijdelijk. Het dwong die arme Gore, die zich gewoon het lekkerst voelt in Washington (en in een pak), in allerlei uiterst ongemakkelijke poses: joggend over zijn landgoed, voetballend in de achtertuin met zijn zoontje. Maar ja, je moet het volk geven waar het om vraagt. En het Amerikaanse publiek wil zijn president als een gewone man kunnen zien, ook al weet iedereen dat hij dat onmogelijk kan zijn. Op de een of andere manier wekt dat beeld vertrouwen. Ook Clinton laat zijn hond uit. Dit is de paradox: politici hebben

een slechte naam, bijna even slecht als advocaten. Dus wie verkozen wil worden, doet er goed aan om iedereen te laten blijken dat hij, *deep down*, helemaal geen politicus is. (Bush ging misschien een stapje te ver toen hij duidelijk liet doorschemeren dat-ie eigenlijk helemaal geen verstand heeft van politiek, hoewel dat ook de meesterzet geweest kan zijn die hem uiteindelijk de overwinning heeft opgeleverd.) Het heeft allemaal te maken met een wijd verspreid wantrouwen tegenover iedereen die zich beter waant dan de rest. Dat is trouwens ook weer heel Nederlands. Met dit verschil: in Nederland uit het zich vooral in minachting voor de rijken die laten blijken dat ze geld hebben (waardoor je, bij wijze van spreken, ook in de Van Eeghenstraat nog wel eens een deux-chevaux kunt zien staan). In Amerika hebben de mensen over het algemeen geen probleem met poernerigheid; als iemand veel geld heeft is dat zijn verdienste, en daar hoeft hij zich niet voor te schamen. Wat hier aanstoot geeft, is te koop lopen met intelligentie. Gores probleem was gewoon dat hij overal te veel van af wist – en vooral dat hij dat keer op keer liet blijken.

Spoorwegen te van
websites. Eden Des
nieuwe mengeling v
rieën (*portals*) en r
over het woord 'inf
en een uitklapbalk
van toepassing zijn
te voorschijn. De w
een 'broodkruimel
het AMC zeggen. E
net als Kleinduimp
ingeslagen 'paden'
bij het AMC/UvA >

slechts één keer de muis had gedaan en zich gedwongen voelde om zijn zoontje te volgen die zo nodig de lynx af moest. op het kruispunt met de slakken ten val kwam, hoe hij in bijna moedwillige zelfoverschatting zijn kaarten volledig overspeelde.
Over het randje van de piste. Daar stond een spar met een schildje: Sapin, Norwegian Spruce, Fichte, hauteur zevenenveertig meter, circonférence drie meter veertig.

Tim Boekhout van Solingen (32) is drugsonderzoeker bij het SCO Kohnstamm Instituut.
'Vanuit een oude stadsbus doe ik onderzoek in de crackscene van de Bijlmer.
De volgende dag spreek ik beleidsmakers in Brussel.'

Bunghuis. Resultaat: twee weken respijt voor de klagers. Langer kan niet, want bouwvakkers staan klaar om het ITTA-pand aan de Herengracht onder handen te nemen. De dwangverhuizing staat nu voor 21 maart op de agenda.

Dit is het land van overdaad en verspilling. De helft van de post hier gooi ik ongezien in de vuilnisbak. Hetzelfde geldt voor mijn e-mail. En een van de drie keer dat ik de telefoon opneem, gooi ik hem na een paar seconden met een 'niet geïnteresseerd' weer op de haak. Aanbiedingen, proefabonnementen, kortingsprogramma's en minstens één creditcardaanvraag per dag. Toegegeven, het is aangenaam wonen hier in de VS, en een mens is van alle gemakken voorzien. Maar het is ook dood- en doodvermoeiend. Met elke nieuwe luxe wordt een lading ongewenste junk op je stoep gekwakt, en je moet je elke dag weer een weg banen door een niet aflatende stroom deprimerende troep. Je gaat bij wijze van spreken met je machete door het leven. Het is een commerciële jungle hier. Dat houdt ook in dat je voortdurend op je hoede moet zijn: iedereen is op je geld uit. Iedereen wil je iets verkopen en niemand vertelt je wat het werkelijk kost. Op internet, per telefoon, op de televisie en overal om je heen zingen de sirenen: gratis dit, vijftig procent korting dat, nu tijdelijk de helft meer, koop nu, betaal later. Halve leugens, verborgen waarheden en altijd heel veel kleine lettertjes met heel veel gemene voorwaarden.

E-mail uit Amerika

SEBAS FABER

Geen kubieke centimeter van de publieke sfeer is veilig. De caissières in de supermarkt zijn levende reclamepalen, van top tot teen vol buttons gestoken. Films en televisieseries zijn nauwelijks meer te onderscheiden van de spots waarmee ze elke tien minuten worden onderbroken. Elk zichtbaar oppervlak, elk wakend moment wordt gevuld met verleidende boodschappen. Zelfs mobiele bellers worden lastig gevallen door colporteurs. Auto's met een navigatiesysteem – handig: je weet altijd waar je bent – attenderen de inzittenden nu ook op de aanbiedingen bij de naderkomende McDonald's. Het is één volle, vervuilde zee. Iedereen zwemt om te overleven, en alle bedrijven gooien hun lijntje uit om te kijken wie er bijt. Het ene aas is nog aantrekkelijker dan het andere. Welkom op de vrije markt, waar het jachtseizoen op de consument permanent geopend is. Het kan zijn dat alles op deze manier efficiënter werkt, dat wil ik best geloven. Maar

koosjer is het niet. Uiteindelijk is het allemaal leugens en bedrog. De bedrijven doen net of het hun om de klant te doen is, terwijl die klant ze geen ruk kan schelen. Winst maken is hun enige doel. En omdat ze elkaars prijzen steeds lager drukken, dwingen ze zichzelf om vals te spelen en die winst op een stiekeme en achterbakse manier binnen te slepen. Een voorbeeld: elke paar maanden lijken de telefoonkosten hier omlaag te gaan. Twee jaar geleden begonnen de grote bedrijven te adverteren met telefoontjes van 10 dollarcent per minuut; de prijs van sommige ligt nu tegen de 4 cent aan – maar alleen met een speciaal plan, dat op zichzelf ook weer iets kost. Heb je dat plan niet en pleeg je per ongeluk een telefoontje, dan naaien ze je meedogenloos voor het vijfvoudige. Als je er even bij stilstaat is het niet meer dan logisch: satellieten, kabels en telefonisten zijn natuurlijk niet opeens de helft goedkoper geworden, adverteren wordt alleen maar duurder, en de winst moet

érgens vandaan komen. Dat betekent dat de klant wordt gepakt als hij op zijn kwetsbaarst is: in gevallen van nood, haast of onwetendheid. Bel je vanuit huis, dan is er niets aan de hand. Maar bel je met je telefoonkaart vanuit een cel, dan betaal je al snel een tientje voor drie minuten. Mijn vrouw telefoneerde me het afgelopen weekend vanuit een hotel, kreeg het antwoordapparaat en hing op. De rekening voor die paar seconden verbinding: vijftwintig gulden. Het gemene is dat de dingen het meest kosten wanneer ze het hardst nodig zijn. In januari, als het twintig graden vriest en wij het hardste stoken, verdubbelt de gasprijs. De logica is simpel maar daarom niet minder verwerpelijk. Het is waar dat op deze zogenaamde vrije markt bepaalde goede dingen voor weinig geld te krijgen zijn. Maar op alle gebieden is er zo veel keus, en al die keuzen zijn in zoveel misleiding verpakt, dat een normaal, werkend mens dat onmogelijk allemaal kan uitzoeken. En dat is tegelijk ook het onrechtvaardige: wie tijd genoeg heeft om zich in de mogelijkheden te verdiepen – of iemand te huren om dat voor hem te doen – kan daar enorm zijn voordeel mee doen. De rest laat zich noodgedwongen belazeren.

From America with Love: niets is beter voor de liefde dan afstand en afwezigheid. Hoe langer ik uit Nederland weg ben, des te liever is het me. Toen ik er nog woonde, kon het vaderlands cultuurgoed me gestolen worden; nu koester ik het als jonge sla in september (met dank aan Rutger Kopland). Sinds de geboorte van mijn zoontje, nu bijna twee jaar geleden, is het allemaal nog net een beetje erger geworden met dat patriottisme-op-afstand van me. Het is echt af en toe op het neurotische af; als ik mijn eigen gedrag bij een ander zou zien, zou ik me plaatsvervangend schamen.

Maar het is dan ook een hele verantwoordelijkheid – ik ben, het grootste deel van het jaar, mijn zoons enige toegang tot de Nederlandse kindercultuur. Dat wil zeggen, tot wat ik als zodanig beschouw: Annie Schmidt, broodjes smerende beertjes, en heel veel rijmpjes uit de oude doos. Mijn Amerikaanse vrouw, die goed Nederlands spreekt, kan maar niet wennen aan de ongemene wreedheid van onze kindliedjes: hier wordt een lief trommelend haasje neergeschoten, daar creperen zeven kikkertjes van de kou. Maar dood of geen dood, ik giet mijn zoon

E-mail uit Amerika

SEBAS FABER

al dat cultuurgoed met pollepels vol naar binnen. Tot nog toe is hij gelukkig even gulzig als ik enthousiast. Toen hij voor de eerste keer 'Poesje mauw' met me meezong, sprongen de tranen me in de ogen. (Ik nog moet zien hoe lang die acceptatie van hem duurt; op een gegeven moment zal-ie wel besluiten dat die taal van zijn vader eigenlijk maar gek is en verder tot weinig dient – en goed beschouwd zal ik hem daarin niet eens echt ongelijk kunnen geven.)

Het gekke is natuurlijk dat wat ik hem nu aan Nederlandse cultuur bijbreng enorm verouderd, vertekend en eenzijdig is. Neem iets simpels als het dagelijks taalgebruik: er zijn heel veel woorden die ik nooit in de mond neem, en die leert hij dus ook niet. Ik zeg nooit 'zoen', altijd 'kus'. 'Doei' krijg ik mijn strot niet uit. Om nog maar te zwijgen over uitdrukkingen die na 1995 in zwang zijn gekomen (ik ben van de pre-Jiskefetgeneratie). En zoals mijn zoons Nederlands beperkt blijft tot het

idiolect van zijn vader, is ook wat ik hem voorlees voornamelijk wat ikzelf als kind las – letterlijk, want we hebben vorige zomer een hele doos oude kinderboeken van zolder mee het vliegtuig ingesleept. (Vreemd genoeg selecteer ik wel weer het tijdloze, het klassieke: we lezen en luisteren wel Jip en Janneke, maar geen Stratemaker op Zee; wel Jan Huigen maar geen Kinderen voor Kinderen. Helemaal onwerkkelijk is het om je kind in Amerika Nederlands te leren met boeken en figuren die oorspronkelijk Engelstalig zijn: Sesamstraat, Winnie de Poeh, Roald Dahl.)

Ik hoop ondertussen maar dat mijn overdreven enthousiasme deze eerste jaren later geen averechts effect op hem heeft. Het is af en toe net of ik de arme jongen voor een examen voorbereid en hem elk dag zijn lesjes overhoor. Alsof Nederland hem niet zou accepteren als hij de Scheveningse mosselman niet kent... Onzin, natuurlijk: mijn ruimdenkende landgenoten staan daarbo-

ven, die hechten niet aan dat soort kleinburgerlijk patriottisme. Of wel? De reacties op de verloving van Máxima en haar Guillermo Alejandro hebben me een beetje aan het twifelen gebracht. Op zich is het natuurlijk fantastisch hoe zo'n meid in een kwartiertje een heel land voor zich inneemt en meteen de monarchie voor de komende eeuw veilig stelt. Voor mijn zoontje voorspelt dat veel goeds: ik verheug me nu al op de enthousiaste ontvangst die hij over twintig jaar krijgt als hij uit het vliegtuig stapt en de aanwezigen hartelijk groet in 'nagenoeg vlekkeloos' Nederlands. Maar verdomd, denk ik tegelijkertijd, hij zal maar een foutje maken. Ik moet hem ook goed instrueren dat-ie niet vergeet de Nederlandse tolerantie te prijzen en dat hij, net als Máxima, indirect toegeeft dat alleen Nederland écht beschaafd is. 'Ik mag dan wel opgegroeid zijn in de Verenigde Staten,' zal hij zeggen, 'maar nu ik in Nederland ben, moet ik toegeven dat Amerika een vreselijk barbaars land is, niet te vergelijken met deze vooruitstrevende natie. Daarom heb ik dan ook besloten dat mijn veramerikaanste vader maar beter van mijn bruiloft weg kan blijven'. Waarop hij plechtig het Wilhelmus aanheft.

HOC

Nieuwendam, met een kerk, een pleintje, dijkhuizen, souterrains, prachtige stille diepe tuinen, oude bomen, jong fel voorjaarsgroen, een rietwoud met een koekoek... een dorpje in Amsterdam. En toch vijandig gebied. Benoorden het IJ. Met het Galgenveld en het Vliegerbos. Iedereen zegt 'vliegenbos'. Ik keerde terug over de Schellingwouderbrug. In het westen lag nu het kerkje tussen de boomkruinen. Ik schudde mijn vuist. 'I'll be back.'

juni 2001

Boris Tikhomirov (30) is afkomstig uit de omgeving van Moskou en woont sinds 1993 in Nederland. Aan de UvA studeert hij Duitse taal- en letterkunde. Na zijn opleiding hoopt hij te promoveren in Duitsland.

Gerenda gaat naar het werk. Sub Rosa gaat Sjaak heel erg missen, en hoopt hem af en toe nog in een of andere wandelgang, of etablissement nabij een wandelgang, tegen te komen.

De toga kan uit de mottenballen: volgende week studeren er hier aan Oberlin zo'n vierhonderd studenten af. De diploma-uitreiking gaat er hier in de Verenigde Staten meestal heel formeel aan toe: iedereen gaat in het lang, met zo'n vierkante, platte onderwijzersshoed en zo'n lullig kwastje. Dit wordt de eerste keer dat ik in zo'n ceremonie meedoe. Mijn eigen promotie heb ik overgeslagen omdat ze samenviel met de geboorte van mijn zoontje, en vorig jaar zaten we rond deze tijd al in Nederland. Eerlijk gezegd zag ik er dit jaar aanvankelijk nogal tegenop. Maar gelukkig bleek bij navraag dat het hier in Oberlin allemaal best meevalt. Van de professoren, zo is mij verteld, gaan er sommigen echt in toga, maar anderen gewoon in spijkerbroek. De studenten trekken aan wat ze willen – of ze dragen helemaal niets, wat natuurlijk ook wel iets heeft. Toch maar weer mazzel dat dit zo'n alternatief georiënteerde instelling is.

Er zijn duizenden universiteiten in dit land, en allemaal hebben ze hun eigen karakter. Berkeley, bij San Francisco, is voor slimme, ambitieuze en politiek bewuste mensen. Yale specialiseert zich in toekomstige presidenten. Wie afstudeert aan het elitaire Amherst College, in Massachusetts, loopt goede kans om manager te worden. Oberlin College, waar ik werk, is meer een plek voor intelligente buitenbeentjes. De studenten hier zijn

artistiek aangelegd, sociaal bewust en allemaal een beetje maf. Gek genoeg is het juist daarom fantastisch om deze kinderen les te geven. Cijfers kunnen de meesten niet veel schelen – een verademing in dit land, waar iedere student op elk moment zijn gemiddelde cijfer uit zijn hoofd kent. En de mensen studeren hier niet met het idee om snel veel geld binnen te slepen. Ze zijn in van alles geïnteresseerd, maar ambities hebben ze eigenlijk heel weinig. Van de acht afstuderenden die ik gesproken heb, weten er drie nog niet wat ze volgend jaar gaan doen; twee gaan een maand of zes op reis; en drie gaan sociaal of politiek werk doen bij vakbonden of non-profitorganisaties. Voor de meesten is dat niet meer dan een natuurlijke keuze, omdat ze tijdens hun vier jaar hier al veel vrijwilligerswerk hebben gedaan – op lokale scholen, in ziekenhuizen, of op zomerkampen voor kansarme kinderen.

Dit welgemeende altruïsme, de gemeenschapszin van deze Amerikaanse jongeren, is natuurlijk bewonderenswaardig. Maar het is op een bepaalde manier ook verwarrend, al

weet ik niet heel goed waarom. Misschien strookt het sociaal bewustzijn van mijn studenten niet met mijn idee dat dit land toch vooral uit egoïstische individualisten bestaat. Of misschien dwingt het me om mezelf af te vragen hoeveel ik, met mijn Europese superioriteitsgevoel, eigenlijk voor andere mensen doe. Opeens lijken mijn donaties aan Amnesty International niet genoeg meer. En ik begin me af te vragen hoe het komt dat ik mij niet geroepen voel om mijn zaterdagmiddagen op te offeren aan een of andere goede zaak. Is het iets cultureels? Wij Nederlanders zijn toch juist enorm sociaal bewust? Waarom kan ik me dan niet herinneren dat mijn medestudenten in Amsterdam ooit zoveel vrijwilligerswerk deden als de mensen hier?

Na zes jaar in dit land zijn er nog veel dingen waar ik maar niet aan kan wennen: de onvoorstelbare arrogantie van de Republikeinse politici, de hemeltergende platheid van bepaalde televisieprogramma's, het tenenkrommende populisme van de meeste nieuwsrubrieken. Maar wat me nog het

meest blijft verbazen is het ongelooflijk hoge percentage weldenkende mensen dat zich niet alleen godsdienstig noemt, maar ook steevast elke week naar de kerk gaat. Het feit dat ik daar met mijn hoofd niet bij kan zegt waarschijnlijk meer over mijn eigen nauwendenkendheid dan over dit land, maar even goed blijft het voor een atheïstisch opgevoede Amsterdammer heel gek om verder toch heel normale mensen op zondag serieus naar een preek te zien luisteren.

Ik ben er nog niet helemaal uit, maar volgens mij heeft die populariteit van het kerkbezoek te maken met die sterke gemeenschapszin waar ik het eerder over had, en ook met wat je, vanuit een Europees perspectief, de 'primitieve' kanten van de Amerikaanse samenleving zou kunnen noemen: de wijdverspreide armoede bijvoorbeeld, of de vreemd conservatieve denkbeelden over abortus en de doodstraf die zoveel mensen blijken aan te hangen. De progressief-liberale consensus die in het kleine Nederland heerst, maakt dat je je, als burger, over weinig meer druk hoeft te maken dan je eigen bestaan. Alles is min of meer geregeld. Hier is dat anders: de politieke gevechten die in Nederland al lang beslecht zijn, zijn hier nog in volle gang. Er is zoveel vreselijk mis met dit land, er is nog zoveel belangrijk werk te doen, dat mijn studenten zich daar graag zes maanden, een jaar of een leven lang voor inzetten.

E-mail uit Amerika

SEBAS FABER

gedoe.'
Ze had gelijk.
Maar helemaal goed voelde hij er zich niet bij. Waar waren de procedures?

Edwin Spits (52), sinds twintig jaar handelaar in tweedehands boeken in de Oudemanshuispoort. 'Ik ben hier begonnen door de boekenbakken te kraken die hier buiten aan de gevel hangen. De toenmalige eigenaar keek er niet naar om en liet z'n boeken verschimmelen. Ik heb de bakken opengebroken, wat nog tot handgemeen leidde. Toch hebben we later een deal gesloten.'

zijn studie gedaan was. Hij was alweer een tentamen verpeet. Zijn wetboek gooide hij uit het raam. Het landde op het verkreukelde hoofd van Sub Rosa. Ze bewoog niet echt meer.

E-mail uit Amerika

SEBAS FABER

Californië barst uit zijn voegen. Het water en de elektriciteit raken op. De huizen zijn onbetaalbaar geworden. De dot-com-economie is ingestort. En toch blijven de mensen komen: de groei is gewoonweg niet bij te benen. De staat gaat aan zijn succes ten onder maar weigert, met een karakteristieke blindheid, de werkelijkheid onder ogen te zien. Nergens is de decadentie – het verval – duidelijker dan in Los Angeles: een Amerika in het klein, met alle contrasten extra dik aangezet. Perverse rijkdom, ten hemel schreiende armoede, en dat alles in een zongebakken, bestofte asfaltjungle van *malls*, grasproeiers en zevenbaanswegen waarop auto's twaalf uur per dag in de file staan. Een week waren we er, eind vorige maand, om een bruiloft bij te wonen. Als ik er nooit weer een voet zou hoeven zetten, zou ik daar niet rouwig om zijn.

Het is moeilijk uit te leggen wat Los Angeles zo hopeloos deprimerend maakt zonder in clichés te vervallen. Als ik het in één zin moest samenvatten, zou ik zeggen dat het bestaan er van al zijn waardigheid is ontdaan. Alles wat het leven aardig, te verdragen en menselijk maakt is er uitgehold, afgeplat of vervalst. Ondanks de ogenschijnlijke zorgeloosheid van de strandcultuur – zongebrende surfers, skeelers en volleyballers – heeft de hele stad iets angstwekkend levenloos. Het is een *ghost town*

bewoond door miljoenen zombies die de hele dag maar aan één ding denken. Geld en het vertoon ervan zijn hier de enige echte waarde. Zet Marx hier een maand neer en hij verzamelt genoeg materiaal voor een tweede versie van *Das Kapital*, inclusief een hoofdstuk over verelendung en *Fetischismus* aan Hollywoods Sunset Boulevard.

Een paar voorbeelden. Een goede vriend van mijn zwager – voor wiens bruiloft we er waren – is vorig jaar zelf getrouwd. Hij is eind twintig, beurshandelaar en schatrijk. De bruiloft kostte twee en een halve ton, en als extraatje trakteerde hij zijn aanstaande vrouw op een borstvergroting (nadat hij duidelijk had gemaakt dat hij dat hele huwelijk anders niet zag zitten). Dit is gek, immoreel, decadent, verwerpelijk, wat je maar wil. Maar nog gekker, verwerpelijker, enzovoort is het dat iedereen die hem kent die twee dingen weet.

Dat wil zeggen dat hij iedereen heeft verteld hoeveel zijn bruiloft gekost heeft en dat hij voor de gelegenheid zijn vrouw heeft laten verbouwen. De achterliggende logica is simpel: een bruiloft is hier, zoals bijna alles, een voorwendsel om indruk te

maken – kijk eens hoeveel geld ik heb, kijk eens hoe makkelijk ik het uitgeef – en dat houdt in dat je, bij alles wat je doet en koopt, duidelijk moet laten zien hoeveel het je kost. Dat is uiteindelijk de paradox: nergens is het individualisme sterker dan in Los Angeles, maar tegelijk doet iedereen alles eigenlijk alleen nog maar voor anderen. Beeldvorming is het enige dat telt; je bent wat anderen van je denken. *You are what you spend.*

De gevolgen zijn absurd. Elk verband tussen salaris en werk lijkt bijvoorbeeld zoek, zoals ook het verband tussen prijs en product. Een hamburger kost een knaak; een kop koffie bij *Starbucks* een tientje, een huis aan de kust vijf miljoen. De helft van de bevolking verdient een minimumloon van ruim vijf dollar per uur, waarmee het onmogelijk is om rond te komen. Onderwijzers verdienen weinig meer. Tegelijk zijn er tienduizenden twintigers in de financiële of internetindustrie werkzaam die, als bescheiden beginsalaris, zeven- of achtduizend dollar per maand binnenslepen.

Je ziet ze rijden, in hun *BMW*-cabriolets en luxe *sport utility vehicles*. Evengoed leeft

iedereen, hoe rijk hij ook is, continu boven zijn stand en steekt zich onverantwoordelijk diep in de schulden. Tot het lid op de neus valt: de economie is grillig en de werkzekerheid nihil. 'Dit zijn moeilijke tijden,' zei een manager van zo'n internetbedrijfje die ik na de bruiloft sprak. 'In het afgelopen halfjaar hebben we de helft van onze honderd werknemers moeten ontslaan.'

'Hoe doe je dat,' bedacht ik, 'hoe vertel je iemand: blijf vanaf morgen maar thuis?' Maar ik knikte en keek uit het autoraampje, waar het ene neonlicht na het andere de nacht verdrong.

Dat is nog zo'n paradox: uiterlijk vertoon mag dan alles zijn in Los Angeles, maar ik ken weinig steden die lelijker zijn. De snelwegen zijn de grootste boosdoeners, vooral om de niet aflatende stroom troep die ze genereren – smog, stukken band, kiezels asfalt, blokken beton en tienduizenden billboards en *corporate logos* die om de aandacht van de autorijders smeken: de gouden M van *McDonald's*, Pierce Brosnan die verklaart dat hij alleen maar *Rolex* draagt, en een gigantische lichtgevende hand boven de bouwvallige keet van de *psychic* of helderziende die je voor vijftien dollar de toekomst voorspelt. Misschien moet de gouverneur maar eens bij haar te rade gaan. Zou het ooit nog in orde komen?